

ISTORIJA APIE ŠNIPŠKIŲ PAVADINIMO KILMĘ

Leisiu sau suabejoti istoriniu faktu apie Vytautą Didįjį ir Šnipiškių vardo kilmę. Visų pirma, tai nors ir Šnipiškėse atsirado pirmosios krautuvės 1536 metais, pirmą kartą šis žodis paminėtas LDK XVII a. lietuviškame žemėlapyje, kuriame nurodyta frazė "Šnipiškių gatvė" (iki gatvės ten nuo 1300 metų iki 1536 metų tiesiog ėjo, vienintelis kelias į Ukmergę, t.y. dar iki Vilniaus vardo paminėjimo Gedimino laiškuose vokiečių pirkliams, ir 550 metų iki tol kol nutiesė Gedimino prospektą), t.y. tai galėjo būti 1600-1699 metų užrašas.

1725 metų lenkiškame žemėlapyje pirmą kartą parašytas "Šnipniškių" (pl. "Snipnizky") mikrorajono pavadinimas dešiniajame Neries upės krante.

Pasak legendos, Šnipiškės, kaip Vilniaus priemiestis, pavadintos turtuolio pirklio Šnipio vardu, kuriam Didysis Lietuvos kunigaikštis Vytautas padovanojo už Neries upės didelius žemės plotus. Vytautas gyveno 1350-1430 m., o LDK kunigaikščiu buvo ir valdė Vilnių 1392-1410m., tad žemės plotus dešiniajame Neries krante padovanoti galėjo tik apie 1392-1410m. XIV a. pabaigoje minimi itin aktyvūs vokiečių pirkliai Vilniuje, tad Šnipis tikėtina buvo vokiečių pirklys, ir iš Vytauto Šnipiškių žemes gavo apie 1400 metus. Tiesa, be vokiečių pirklių, ne taip aktyviai, bet visgi veikė rusų ir lietuvių pirkliai - rusai Vilniaus "Rusų Kvartale", o lietuviai greta Bajorų dvarų ir LDK kunigaikščio pilies papėdėje (aplank Gedimino pilį).

Valstybės pavadinimas Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė galutinai nusistovėjo apie XIII a. vidurį.

Tačiau faktas apie LDK kunigaikščio Vytauto žemių dovanojimą pirkliui Šnipiui, net jei toks pirklys ir egzistavo, man kelia labai daug abejonių - visų pirma, kodėl 1400-aisiais gavęs Šnipiškių žemes Šnipis su jomis nieko nedarė, ir nedarė nei jo vaikai, nei provaikai, t.y. iki 1536 metų Vilniaus tilto pastatymo (dabartinio Žaliojo) Šnipiškėse tebuvo tik vienas vieškelis į Ukmergę, o pačios Šnipiškės buvo iš esmės sala, nes ties Baltupiais išsiskirdavusi iš vienos į dvi vagas, senoji Neries vaga tekėjo pro dabartinės Senvagės gimnazijos žemes, iki pat Edukologijos Universiteto, kur vėl susiliedavo į vieną vagą su antrąja Neries vaga, ir būtent antroji Neries vaga todėl ir buvo tokia sekli, joje buvo pilna salų, o prie dabartinių Sporto Rūmų per ją žmonės lengvai keldavosi brasta. Dabar Neries upė yra daug sraunesnė, ir tas sraunumas atsirado todėl, kad LDK valdovai paliepė Bajorams ir Pirkliams valyti Nerį dėl geresnės laivybos, ir, matyt, bendru nutarimu ir buvo nutarta užtventki senąją (pirmąją Neries vagą), dėl ko ten po to ilgą laiką buvo pelkynai, pro kuriuos raiteliai jodavo į Ukmergę, kuri istorijoje minima nuo 1333 metų. Tad aš manau, kad kažkas praeityje, nežinodamas tikslių detalių, tiesiog Šnipiškių pavadinimo legendoje susipainiojo čia įpindamas Vytautą Didįjį. O teisinga dalis yra tik ta, kad to žmogaus pavardė buvo panaši į Šnipiškių, ir kad jis buvo pirklys. Ir šitą aš supratau, šiandien Tarybinėje enciklopedijoje (1988 m.), radęs tokį sakinį:

"Šnipiškių vietoje 1595 metais minimas Povilo Šnipkos dvaras, 1633 metais minimos Šnipiškės".

Tad pasidomėjau kas gi buvo tas Povilas Šnipka, ir iš tiesų suradau tokį veikėją "Bažnyčios istorijos studijos", 5 dalyje, kur aiškiai parašyta apie kažkokius pirkimus, kur dalyvavo toks Povilas Michailovičius Šnipka, ir kas jis buvo pirklys. Ir tai daug labiau tikėtina Šnipiškių pavadinimo kilmės istorija, nes tokie faktai, kaip Šnipkos gyvenimo metai, tai, kad jis buvo pirklys, kad jis buvo Vilnietis, kad 1536 metais pagaliau pastatė pirmąjį tiltą per Nerį ir dešiniame Neries krante prie tilto atsirado parduotuvėlės, faktas, kad galimai 1600-ųjų metų žemėlapyje pažymėta "Šnipiškių gatvė", o 1633 metais rašytiniuose šaltiniuose pirmą kartą paminėtos Šnipiškės. Taip pat ir tas faktas, kad Šnipka iš tiesų egzistavo ir yra aprašytas 1584m.-1633m. „Vilniaus ortodoksų brolijos istorijoje“ ("Vilnius_Orthodox_Brotherhood_1584_1633"), iš tiesų įrodo, kad Šnipiškių vardas yra kilęs nuo Vilniaus pirklio Povilo Michailovičiaus Šnipkos pavardės, o Šnipiškių gatvės pavadinimas XVI a. atsirado dėl to, kad jis jau vedė ne tik į Ukmergę, bet vedė ir iki Šnipiškėse, netoli vieškelio į Ukmergę, stovėjusio pirmojo dvaro Šnipiškėse – Šnipkos dvaro. Ir tą atkarpą, nuo Vilniaus (dabar - Žaliojo) tilto iki Šnipkos dvaro ir buvo pavadinta „Šnipiškių gatve“, dėl aplink ją išsivysčiusių parduotuvių ir jos tolimesnėje atkarpoje esančio Dvaro. Dar po keliolikos metų matyt buvo suteiktas Šnipiškių pavadinimas ir visoms Šnipiškėms. Cituoju Vilniaus Ortodoksų Brolijos istorijos knygos, 5-ąją dalį:

"1591–1592 m. įsigyti du namai, 1596 m. Šv. Dvasios cerkvės statybai gautas sklypas ir 1617 m. dovanotieji namai sudarė kompaktišką teritorinį kompleksą. Prie jo priskirtinas ir naujai 1617 m. išmūrytas namas, skirtas brolijos mokyklai [128]. Šio komplekso kaimynystėje brolijai priklausė dar vienas namas, kurį jai už 300 kapų grašių savo testamentu užrašė Vilniaus pirklys Povilas Michailovičius Šnipka [129]. Mums rūpimu laikotarpiu (1584–1633) vienintelė stambesnė brolijai priklausiusi žemės valda anapus Vilniaus buvo 1593 m. Aleksandro Palubinskio padovanotas Sudervės dvaras [130]"

Kadangi šią knygą internete gana sunku atsisiųsti, t.y. teko užpildyti visą informaciją kaip Vilniaus Universiteto alumniui nepriklausomam mokslininkui-tyrėjui, tai įkeliu šią knygą čia:

http://kestutis.matuliaskas.lt/Snipiskiu-atkurimo-planas/Academia-edu_Vilnius_Orthodox_Brotherhood_1584_1633_L.pdf

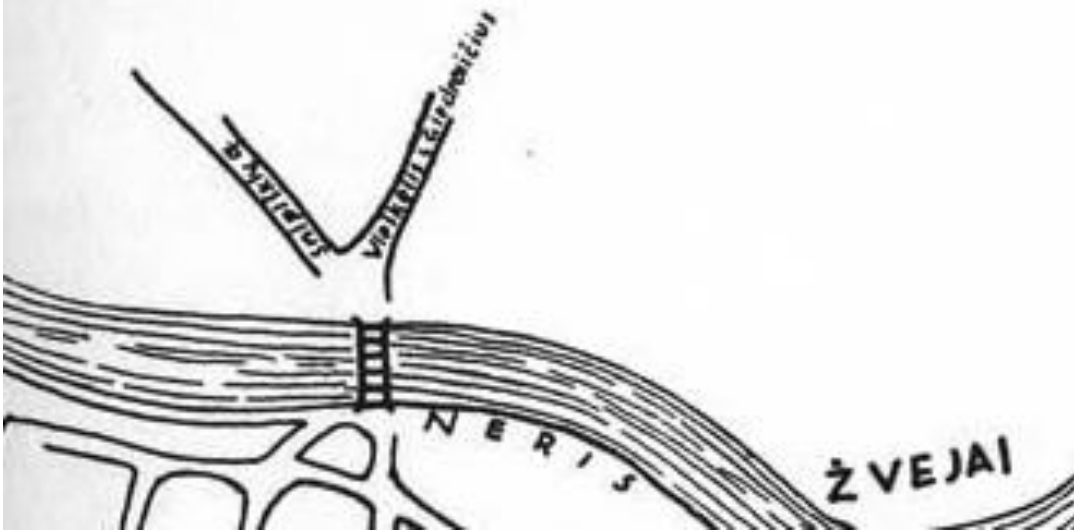
P.S. Ar žinojote, kad Jonas Jablonskis, gyvenęs nuo 1904 metų Šnipiškėse, Kalvarijų g. 20 name (nors namo numeris galėjo būti pakeistas, ir tai gali būti dabartinis Kalvarijų g. 18 namas), yra Lietuvos Nepriklausomybės akto signataro Vytauto Lansbergio - senelis. J. Jablonskį, nuo 1904 metų persikėlusį į Vilnių ir apsigyvenusį Šnipiškėse, ne kartą lankė jo ilgametis lietuvių kalbos puoselėjimo bendražygis Juozas Tumas-Vaižgantas, kurio raštus J. Jablonskis taisė, nuo to laiko, kai su juo susipažino 1894 metais, gyvendamas Mintaujoje, kuomet prie J. Jablonskio Lietuvos inteligentų būrelio Mintautoje prisidėjo čia vikaru paskirtas Juozas Tumas-Vaižgantas, ieškojęs prieglaudos nuo klebonijoje viešpatavusios agresyvaus lenkiškumo atmosferos. O Vaižganto brolis Jonas Tumas vedė Karoliną Matuliaskaitę-Tumienę (mano pro-pro-senelio Napalio Matuliausko seserį). Kurių proanūkis (sūnaus Andriaus anūkas) Marijus Bagdonavičius (g. 1965 m.) – yra žinomas dabartinis Lietuvos kino režisierius, aktorius. O kitos Napalio Matuliausko sesers Domicelės Matuliaskaitės-Juozevičienės sūnus Jonas Juozevičius vedė Lietuvos Prezidento Aleksandro Stulginskio dukrą Aldoną Stulginskytę-Juozevičienę. Štai todėl Aleksandro Stulginskio dukra Aldona, atskridusi iš JAV, ir lankė mano senelį Šnipiškėse.

P.P.S. Beje, lietuvių kalbininkas Jonas Jablonskis 1881 metais Marijampolės gimnaziją baigė kartu su Lietuvos himno autoriumi Vincu Kudirka.

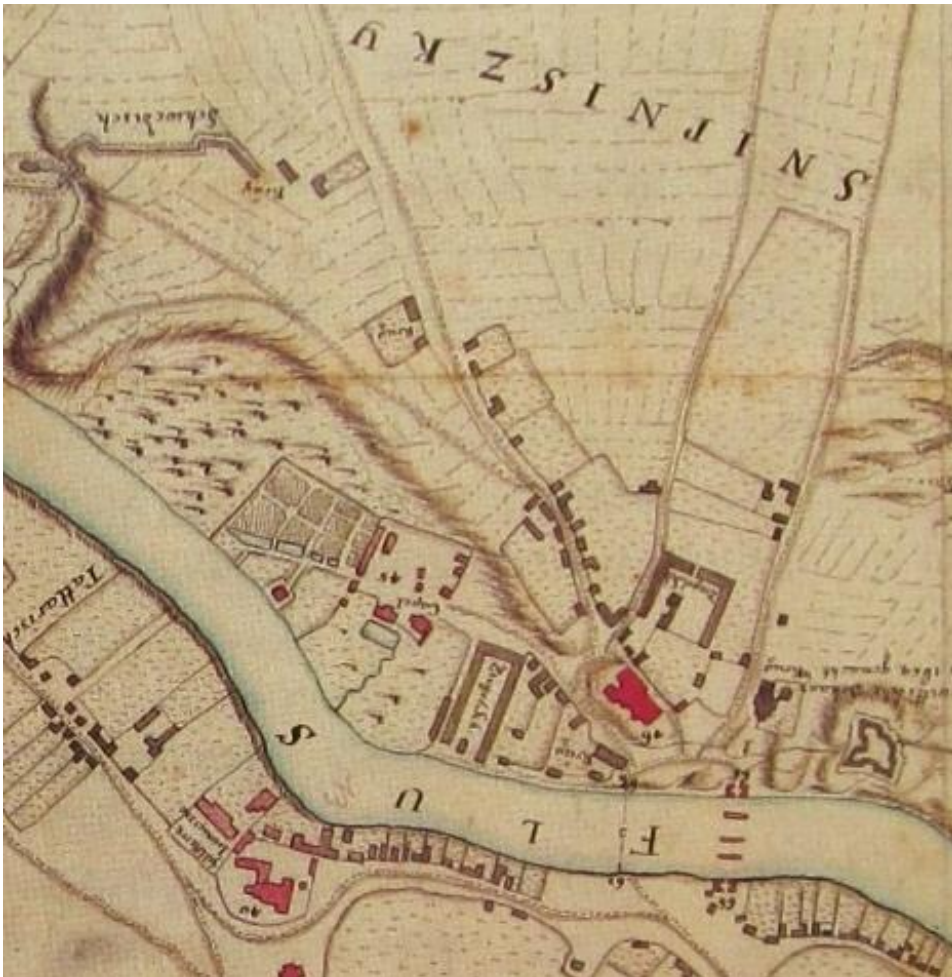

1576 metai - pirmosios Šnipiškių parduotuvės matomos pastačius 1536 metai pirmąjį tiltą per Nerį.

VILNIAUS m. PLANAS XVII a.

XVII a. LDK lietuviškas žemėlapis. Matomos „Šnipiškių gatvė“ ir "Vieškelis į Giedraičius" - 1600-1699 metų žemėlapyje.

1725 metų žemėlapis, minimas "Šnipniškių" pavadinimas. Žemėlapis lenkiškas.